

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת ניצבים, כ"ח אלול תשע"ה

היחיד לביטוח ופיקוח
מרכז הבנייה
הישראלי

ארגון רבני צהר

קאוצ'ינג לאומי ופרטי

פרשת ניצבים מחולקת לשניים. חלקה הראשון, המצוי בפרק כט, חותם את הברית שנכרתה על קיום התורה ומצוותיה בערבות מואב, תוך הדגשת הזהרה על שמירתה. חציה השני של הפרשה, המצוי בפרק ל', מתאר את מה שעתיד להתרחש בעתיד לאחר אלפי שנות היסטוריה הכרוכה בייסורים ובהתגשמות התוכחה והקללות שבברית, כאשר ישוב העם להכיר ביעודו ההיסטורי והרוחני.

יחד עם זאת, נדמה כי לשני החלקים מסר זהה ואילו נתייחס בשורות הבאות.

הברית שנכרתה בערבות מואב היא ברית קולקטיבית ולאומית. העם צפוי לקבל שכר על שמירת הברית, או לחילופין להיענש קשות על הפרתה. העונש המתואר הוא בעל אופי לאומי המתמצה, בסופו של דבר, בגלות: "והפיצר ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ" (דברים כח, טד).

על רקע זה מפתיעה הפתיחה לפרשתנו המונה ומפרטת את מרכיבי העם: "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם... טפכם נשיכם...". מדוע חשוב לתורה לתאר שוב את קהל היעד של הברית ובפירוט כה רב?

נראה כי על סיפה של ארץ ישראל מתעורר חשש כבד בלבו של משה מסיטואציה שבה ההשתייכות הלאומית של העם, זו שהייתה מובנת מאליה בגלות ובמדבר, תתמוסס עם כניסתם לארץ. ההיפרדות איש מעל אחיו, כשכל שבט גר בנחלתו וכל משפחה עסוקה בפרנסתה, מזמנת מעבר לזהות פרטנית.

סוף ספר יהושע וכן ספר שופטים מספרים לנו כי חשש זה לא היה מופרך. במהלך מאות השנים הראשונות להתיישבות בארץ פינו הזהות הלאומית ותחושת הערבות את מקומן לטובת זהות שבטית ומשפחתית.

נסיבות שכאלה עלולות להביא בודדים, ואולי אף רבים, למחשבה כי הברית ההיסטורית היא עניין ציבורי כללי שאיננו נוגע לאדם הפרטי. כדי למנוע אשליה מסוכנת זו בוחר משה לפרט את כל מרכיבי העם עד רמת חוטב העצים ושואב המים, ובמקביל להזהיר כי תקפה של הברית הוא על-היסטורי והיא כוללת בתוכה "את אשר ישנו פה עמנו עמד היום... ואת אשר איננו פה עמנו היום" (כט, יד).

משה רבנו כמנהיג העם לא פונה אל שכבת המנהיגות בלבד. הוא מטיל אחריות מלאה לשמירת הברית הלאומית על כל פרט ופרט וכך מביא לאחדות משימה ובעקבותיה גם לאחדות גורל. מעתה מודע כל יחיד לאחריותו המלאה על גורל עמו. תפיסה זו מעבירה את האחריות הלאומית ממנהיגי העם אל פרטיו ויוצרת סולידריות בין המרכיבים השונים.

חציה השני של הפרשה, המכונה "פרשת התשובה", מתאר את שיבת העם לא-לוהיו, שיבת העם לארצו ושיבת האינטימיות המלאה בין ה' לישראל. יעד נכסף זה מתואר בפרשה כדבר אפשרי ואפילו פשוט להשגה: "כי המצוה הזאת... לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא. לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו... ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבור לנו את הים ויקחה לנו... כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו." (דברים ל, יא – יד).

במילים אלה משה מעצים כל יהודי ויהודי ותולה בו את האפשרות לבניית עולם טוב יותר. המשימה למימוש היעד הלאומי מוטלת על כל אחד ואחד ואין מי שפטור ממנה – כי קרוב אליך הדבר מאד.

מאות שנים אחר כך, יבואו חכמי התורה שבעל פה ויבססו על המילים "לא בשמים היא" תפיסה מלאה ושלמה התולה באדם לא רק את האחריות לקיום המצוות ושמירת הברית, אלא גם על עצם הבנת התורה ופרשנותה. בכך צעדו חכמים אלה בעקבותיו של משה רבנו.

במאתיים השנים האחרונות, עם התגברות הלאומיות בארצות אירופה, באו רבים מחכמי ישראל שכונו לימים 'מבשרי הציונות' וקבעו פרשה זו כיסוד ההשקפה הרואה בגאולת ישראל והשיבה לארץ ישראל תנועה שצריכה להתחיל באופן מעשי על ידי יחידים וקהילות בבחינת 'אתערותא דלתתא'. השקפה זו היוותה שינוי כיוון של 180 מעלות מהשקפה שהייתה שלטת עד לאותו זמן, זו שציפתה לארוע משיחי המגיע 'מלמעלה'. שינוי זה מהווה אף הוא ביטוי ישיר למגמת דברי התורה בפרשתנו המציבה כל אחד ואחד מאיתנו מול האתגר הלאומי והרוחני, תוך אמונה בדברי משה על כך שקרוב אלינו הדבר וביכולתנו לעשותו.

הכותב הינו: הרב ד"ר יהודה אלטשולר

ר"מ במכון הגבוה לתורה ומרצה בהתמחות להיסטוריה יהודית במכללת "אורות ישראל"

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

**ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל**

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

